

Dvě tradiční konference: „Multikulturalismus – história – étos – výchova“ a „Média a demokracie“

Ve dnech 11. – 13. října 2001 proběhla v zámeckém areálu Slovenského fondu výtvarných umělců Moravany nad Váhom závěrečná konference projektu TEMPUS – Multikultúrna výchova pripravená Katedrou etické a občanské výchovy Pedagogické fakulty Univerzity Komenského v Bratislavě za přispění Katedry politologie a evropských studií Filozofické fakulty Univerzity Konstantina v Nitre. Akce byla vyvrcholením mnohaleté práce na ojedinelém a náročném projektu přípravy multikulturní výchovy a zejména pak přípravy učitelů všech stupňů škol na aplikaci multikulturních principů do pedagogické praxe. Na konferenci se zúčastnili kromě učitelů z pořádjící země i akademičtí pracovníci a odborníci z České republiky, Švédska, Anglie, Rakouska, Finska, Skotska a Estonska.

Celou konferenci zahájil v první den v úvodním bloku společného zasedání všech účastníků Doc. PhDr. Erich Mistrík, CSc., vedoucí Katedry etické a občanské výchovy PdF UK a zároveň hlavní organizátor celé akce. Kromě přivítání představil stručně i výsledky projektu, zejména minimální požadavky na učitele, který chce obstát v novém pojetí výchovně – vzdělávacího procesu a při tvorbě multikulturní výchovy. Jeho slova doplnila i Satu Haapanen z University of Oulu (její příspěvek nesl název *Increasing intercultural competencies in teacher education*). Úvodem zavzpomínala na docenta Juraje Kučírka, zakladatele politologie v Nitre a především skvělého člověka, který se na projektu rovněž podílel, avšak v srpnu 2000 tragicky zahynul. Dále se zabývala rolemi učitele v našem světě (v globálním i lokálním prostředí, ve společnosti i ve vztahu ke studentům), přičemž zdůraznila, že každá osobnost učitele je determinována jeho vědomostmi, schopnostmi a postoji. Pro aplikaci multikulturní výchovy je nezby-

tné provedení mnoha reforem tak, aby se s novým pojetím všichni ztotožnili. Za ideální, avšak nepřiliš realizovatelné, označili učitelé v následné diskusi požadavky na osobnost pedagoga, který by např. měl být vždy schopen rozpoznat nespravedlnost. Vlasta Dúbravová, Pavol Pánik a moderátorka prvního dne Nataša Ondrušková, učitelé pořadatelské katedry, přidali své zkušenosti s prací na projektu a seznámili přítomné s novými poznatky, ke kterým při práci došli. Například Vlasta Dúbravová považuje za klíčové kompetence učitele komunikativnost, tvořivost, samostatnost, výkonnost, zodpovědnost, schopnost přemýšlet či schopnost hodnotit.

Pro oblast politických věd byl nesporným přínosem příspěvek prorektorky Univerzity Mateja Bela z Bánské Bystrice Marty Zágorškové s názvem *Dialóg medzi civilizáciami alebo kríza?*, ve kterém shrnula typy mezikulturních vztahů do osmi kategorií: hegemonie – asimilace – izolacionismus – indogenizace – bifurkace – tolerance – kulturní šok – multikulturalismus. Značnou část svého vystoupení věnovala prorektorka Zágoršková problémům politizace kultury a náboženství, zejména – vzhledem k aktuálnímu dění na podzim 2001 – islámu. Kromě jiného konstatovala, že pokud využije (zneužije) politik náboženství při politické agitaci, je výsledek agitace výraznější. V první jednací den vystoupila ještě Consuelo Holtzer z Rady Evropy s příspěvkem *Multicultural education and history teaching*, kde rozebrala nebezpečí jednostranného výkladu historie a naopak důležitost multikulturalismu pro kvalitní a na budoucnost zaměřenou výuku dějin ve školách.

Druhý den se rokování rozdělilo do dvou sekcí. V té s názvem *Pedagogická reflexe multikulturalismu* (dopolední blok) a *Pedagogická praxe multikulturalismu* se učitelé ze všech stupňů škol vzájemně seznamovali se zkušenostmi s multikulturní výchovou při své práci. Viliam Figusch ze zastoupení Rady Evropy na Slovensku se zaměřil na vztah multikulturní výchovy a plurilingvalismu, Ján Kuz-

ma (FTVŠ UK Bratislava) přednesl příspěvek *Inovativne metody v príprave budúcich pedagogov odboru Výchova k občianstvu*, pozornosti se těšily i referáty Kay Livingston (*Intercultural education: ways of seeing/ or not seeing*) a Jeleny Petrucijové z Katedry občanské výchovy Ostravské univerzity (*Občianská výchova v multikultúrnej spoločnosti*). Odpoledne zahájili jednání první sekce Ludmila Mistríková a Andrej Vallo (oba z Katedry sociologie FF UK Bratislava), když přiblížili výsledky analýzy stavu multikulturní výchovy na slovenských univerzitách.

Dopolední druhá sekce nesla označení *Filozofická reflexe multikulturalismu* a její průběh měl řadu specifík, obdobně jako odpolední pokračování. Například nebyly respektovány zadané formy práce a všichni přítomní se domluvili na inovaci, která přispěla k nevíce bouřlivé a přínosné diskusi. Nejprve zazněly příspěvky čtyř přítomných: Andrej Sičák z Prešovské univerzity hovořil o asociálních projevech v transformačních podmínkách naší společnosti, Darina Čuchranová z pořadatelské katedry vystoupila s příspěvkem *Multikulturalizmus a multireligiozita*, Viera Jakubovská (UKF Nitra) přispěla stručným, ale velice zajímavým filozofickým příspěvkem *Poučenie z estetiky za estetikou a multikulturalizmus* a Jozef Piaček mluvil o toleranci v kontextu multikulturní výchovy. Specifičnost sekce podtrhla i naprosto otevřená akademická diskuse bez jakýchkoliv bariér. Docent Piaček přišel s myšlenkou, že kulturní lidé milují a tolerantní lidé tolerují; bylo by – podle Piačka – báječné, pokud bychom se z odlišností radovali (např. kdybychom si řekli: „To je báječné, Ty jsi černoška – To je skvělé, Ty jsi běloch!“) a ne je pouze tolerovali, jak to předpokládají naše stereotypní přístupy. Všichni přítomní se shodli, že na straně zla je více síly, neboť budování dá více práce než bourání (podpořeno myšlenkou doc. Piačka, že most přes řeku nemůže postavit jeden člověk, ale zničit ano). Tolerance je již z definice slova tolerantní s negativními jevy, to ale

problémy mezi národy a kulturami neřeší. Souhlasně s Le Bonem (aniž by bylo jeho jméno v diskusi vzpomenuť) dospěli diskutující k závěru, že víru i politické přesvědčení můžeme měnit, nerozhoduje při tom ani vzdělání či sociální status. Velký prostor byl věnován výuce nedemokraticky zaměřených studentů (diskusi zahájil docent Sičák) a jejich možnému postupnému odklonu od totalitních filozofií během svobodných akademických diskusí; s naprostým odsouzením se proto setkal nejvážnější zásah do akademických svobod na FF UK v Praze – zákaz odborného semináře Typologie politického extremismu děkanem Kolářem, přestože moderátor bloku (autor této informace, kterému se dostalo té cti, že jako jediný zahraniční účastník moderoval část konference) zrekapituloval všechna fakta.

Ani v odpoledním bloku druhé sekce (*Sociální souvislosti multikulturalismu*) neodezněl ani jeden příspěvek, který by nevyvolal následnou dramatickou diskusi. Alexander Kövér a Branislav Malík (oba z Univerzity Komenského) posunuli jednání i do sfér politické filozofie. Prvně jmenovaný se mj. odvolával na dílo, jehož autorem je brněnský docent Pavel Barša, B. Malík se zamýšlel nad problémem sociálního řádu a multikulturalismem. Proděkan Pedagogické fakulty UK Peter Ondrejko vič vystoupil se sociologickým referátem *Korene xenofobie a rasizmu ako výzva multikulturalizmu*. Tím se účastníci vrátili k dopolednímu bloku a opět byl velký prostor věnován problematice mladých radikálů – extrémistů. Výsledkem diskuse pak bylo i nepříjemné zjištění, že nemáme (ani v ČR ani v SR) jedinou rozsáhlejší odbornou studii, která by mapovala postupné změny hodnot mládeže a důvody, proč někteří příznivci totalitních a antidemokratických hnutí po dosažení určité věkové hranice tyto proudy opouštějí a jiní nikoliv. Posledními dvěma příspěvky bylo zamýšlení Gabriely Jonáškové (UKF Nitra) nad peripetiemi multikulturalismu v oblasti společenské etiky a úvaha politologa z Univerzity Komenského Jozefa

Lysého *Multikulturalismus: nesubstanční model demokracie?*. Docent Lysý svým skvělým vystoupením vyvolal bouřlivou debatu, která zabrousila i do aktuálního mezinárodně – politického dění. Hovořilo se o možnostech aplikace přirozenoprávní teorie ve světě, o neuplatnitelnosti pro Evropu samozřejmých hodnot v některých zemích naší planety a o potřebném respektu odlišných civilizačních kultur v politice.

Závěrečný den pak odznel poslední čtyři příspěvky dvou českých a dvou slovenských vysokoškolských učitelů: Vladimíra Srba (UK Praha) *Multikulturalismus v slovensko – českém prostoru*, Jaromíra Pavlíčka (OU Ostrava) *Úloha historie v mezikulturních vztazích Čechů a Poláků na Těšínsku*, Milana Blichy *Rusínsko – ukrajinský syndróm* a Jozefa Oborného (oba Fakulta tělesné výchovy a sportu UK Bratislava) *Šport ako fenomén multikulturného světa*. První tři vystupující dokumentovali složité peripetie multikulturního života na území bývalého Československa. Závěrem konference se konalo plenární zasedání, které zhodnotilo výsledky celého jednání.

Mimo pracovní jednání sekcí se mnozí přítomní účastníci i četných pracovních dílen, které vedli slovenští i zahraniční vědecko – pedagogičtí pracovníci. Zajímavou byla bezpochyby dílna Ericha Mistríka, kde se na základě rozboru uměleckého díla studovalo porozumění kulturním znakům. Se zájmem se setkala i unikátní dílna Brada Absetze ze Švédska s názvem *Bein yourself in another language – A key role for foreign languages in multicultural education*. Anton Takáč (Prešovská univerzita) zase zorganizoval dílnu o využití anketních a zážitkových metod v multikulturní výchově. Pro aplikaci politologie do praxe základních škol byla dílna *Detské práva*, kde se budoval koncept ústavní listiny jedné třídy na druhém stupni ZŠ.

Druhou významnou česko-slovenskou akcí byl pátý ročník studentské vědecké politologické konference na Vysoké škole ekonomické v Praze dne 13. prosince 2001. Hlavní po-

řadatelkou byla Katedra politologie Fakulty mezinárodních vztahů Vysoké školy ekonomické za spoluúčasti České společnosti pro politické vědy. Každoroční konference je charakteristická stabilními prvky (účast studentů politologie z českých a slovenských vysokých škol, teoreticko – praktické zaměření, místo konání) a proměnným tématem, které se vždy váže k významným politickým událostem v nedávné minulosti.

Celou konferenci, na které vystoupilo více než dvacet studentů, zahájily příspěvky v bloku nazvaném *Média a kvalita demokracie*. Dopolední panel byl zaměřen převážně teoreticky. Vladan Gallistl a Jan Procházka (oba VŠE) se zaměřili na vztah sdělovacích prostředků a moci, na objektivitu pracovníků médií, vlivy majitelů na obsah zpravodajských sdělení, ale i na nesprávné užívání českého jazyka našimi žurnalisty. Pavel Hynčica z Politologického sdružení POLIS nazval svůj příspěvek *Vliv sdělovacích prostředků na utváření politického procesu*, ve kterém shrnul současnou provázanost politického života s mediálním. Na toto vystoupení navázali i Ondřej Novotný (Fakulta sociálních věd UK) a Václav Nekvapil (Politologické sdružení POLIS) s referáty *Komunikace a demokracie* a *Role médií v politické komunikaci*. Historií, ale i současností mocenských zásahů do svobody projevu, se zabývala Dagmar Katreniaková (VŠE). Obsah následného vystoupení Kataríny Gromadové (VŠE) charakterizuje již jeho samotný název: *Hranice objektivit médií v demokratické společnosti*. Osmý příspěvek byl poznamenán ojedinělým pokusem přednesení jednoho referátu dvěma studenty. František Mach a Dalibor Dočkal (VŠE) vytvořili společné desetiminutové vystoupení o rozdílech mezi médii v režimech totalitních a demokratických, přičemž v některých aspektech spatřili značnou podobnost. Zajímavý byl obsah sdělení dalšího vystupujícího – Vladimír Gemela (Univerzita Konstantina Filozofa v Nitře) zkoumal svobodu projevu ve vztahu k trestnímu právu. Dospěl k závěru, že některé dnes trest-

né činy, které mají souvislosti se sdělovacími prostředky, by měly jednoznačně z právních řádů demokratických států vymizet a přesunout se do roviny občansko – právní. Závěrečné dva příspěvky vyvolaly následnou bouřlivou diskusi o limitech a možnostech nových informačních technologií. Lukáš Pustějovský a Petr Lukosz (oba VŠE) totiž hovořili o síti internet.

Druhý blok nesl název *Média v kontextu politického systému ČR a SR* a nemohl začít jinak než televizními událostmi na přelomu let 2000 a 2001. Alice Barochová (VŠE) ve svém vystoupení ostře zkritizovala průběh i výsledek protestů v České televizi a připomněla slabou míru legitimacy i legality akcí stávkujících redaktorů. Petr Koloučnický (VŠE) na její názory navázal několika provokativními otázkami o možnostech řešení této krize a jejích příčinách. Druhá dvojice se stejným vystoupením – Petr Šaroch a Pavel Mach (VŠE) – poté změnila téma, neboť název příspěvku zněl *Mediální bulvár v ČR*. Poté již přišla na řadu „slovenská mediální otázka“. Jako první vystoupila Lenka Janovčíková (VŠE) a pokusila se – evidentně pod silným subjektivním politickým přesvědčením – popsat slovenský mediální trh. Naopak Gabriela Kečkovéšová (UKF Nitra) popsala výborným způsobem vliv médií na slovenskou politickou scénu, zejména současným prokazatelným preferováním politické strany ANO ze strany

majitele televize Markíza a předsedy jmenované strany Pavla Ruska jeho televizi. O rozdílech mezi veřejnoprávní Slovenskou televizí a komerční Markízou zase hovořila Mária Hospodárová (VŠE).

Závěrečný třetí panel *Boj proti světovému terorismu v obrazu médií* byl – podobně jako předchozí blok – ve znamení vystoupení k aktuálním politickým problémům, tentokrát však mimo Českou a Slovenskou republiku. Petra Steinerová (stejně jako všichni další v tomto bloku z VŠE) se pokusila porovnat evropské informační zdroje s těmi, které jsou blízko samotného současného protiteroristického konfliktu. Jan Jílek zhodnotil, jak české sdělovací prostředky o válce informují a David Korbačka přednesl příspěvek s názvem *Válka v přímém přenosu*. Na jiný konflikt, palestínsko – izraelský, se pak zaměřil Petr Mandl a Věra Hadravová se zamyslela nad vztahem médií a společenskovo vědního poznání. Závěrečné vystoupení tvořilo referát Ilony Obrštíkové s názvem *Metamorfózy mediálního obrazu Ruska po 11. září 2001*.

Obě dvě konference měly svůj nezastupitelný význam. Za největší přínos je však možné považovat to, že během obou akcí si mohli vyměnit své názory, zkušenosti a poznatky současní i budoucí odborníci, vědci a pedagogové. Bude nepochybně zajímavé sledovat, zda v těchto akcích budou pořadatelská pracoviště pokračovat.

Vladimír Srb